

3. Klimat Ukrainy: u mynulomu... i maibutnomu? / M. I. Kulbida, M. B. Barabash, L. O. Yelistratova, T. I. Adamenko, N. P. Hrebeniuk, O. H. Tatarchuk, T. V. Korzh / Za red. M. I. Kulbida, M. B. Barabash : Monohr. – K. : Stal, 2009. – 234 s.
4. Lemeshko N.A. Osobennosti uvlazhneniya Evropeiskoiterrytoryy Rossyy v usloviakh yzmeniaiushcheho siaklymata / N. A. Lemeshko, N. A. Speranskaia // Sovremennyye problemy hydrometeorolohyy. M. : «Asteryon», 2006. – S. 38–54.
5. Suchasnyi stan klimatu Ukrainy / M. I. Kulbida, L. O. Yelistratova, M. B. Barabash // Problemy okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha ta ekolohichnoi bezpeky. – 2013. – Vyp. 35. – S. 118–130. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ponp_2013_35_14
6. Tarasiuk N. A. Klimatychni umovy Volynskoi oblasti / N. A. Tarasiuk, F. P. Tarasiuk // V kn. : Suchasnyi ekolohichni stan ta perspektyvy ekolohichno bezpechnoho stiikoho rozvytku Volynskoi oblasti : Monohrafiia / Za red. prof. V. O. Fesiuka. – Lutsk : Vezha, 2016. – S. 88–102.
7. Tarasiuk N. A. Rehionalni doslidzhennia suchasnoho klimatu Volyni / N. A. Tarasiuk, F. P. Tarasiuk // Aktualni problemy krainoznavchoi nauky. [Zbirka naukovykh prats mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii, Lutsk, 15–16 lystopada 2016 roku]. – Lutsk, 2016. Rezhym dostupu : [[https:// internationalconference 2014, wordpress. som/2016/ 11/ pade/9/](https://internationalconference2014.wordpress.com/2016/11/pade/9/)].
8. Kaufman R. K., Stern D. I. Evidence for human influence on climate from hemispheric temperature relations. Nature, 1997, v. 388, N 6637, p. 39–44.

Тарасюк Ніна, Федас Тат'яна. Агрокліматическіє ресурси Волинської області в умовах сучасного клімату. В умовах сучасного клімату на території Волинської області спостерігається підвищення середньорічної температури повітря, що призводить до зміни агрокліматическіє показателів, які є важливою передумовою розвитку рослинництва, садівництва та лісного господарства. Тому в статті проаналізовані зміни агрокліматическіє характеристик за період інструментальних спостережень по території Волинської області, представлено інформація про сучасні кліматическіє зміни. Основна увага приділяється зміні режиму температури повітря на території Волинської області. Також визначаються відхилення показателів суми позитивних середньодобових температур повітря вище вказаних меж (0, 5, 10, 15 °С) та суми ефективних температур в період спостережень з середини ХХ – початку ХХІ ст., за даними спостережень на шести метеостанціях, виділяються періоди з дуже високою температурою повітря, встановлено відхилення в тривалості вегетаційного періоду.

Ключеві слова: сучасний клімат, глобальні та регіональні зміни клімату, температурний режим, агрокліматическіє ресурси, сума позитивних температур, вегетаційний період.

Tarasyuk Nina, Fedas Tatyana. Agroclimatic Resources of Volyn Region in the Conditions of the Modern Climate. In conditions of the modern climate on the territory of the Volyn region there is an increase in the average annual temperature of air. This leads to a change in agroclimatic indicators, which are an important prerequisite for the development of plant growing, horticulture and forestry. The changes in agroclimatic characteristics during the period of instrumental observations in the Volyn region are analyzed and information on current climate change is provided. The main attention is paid to changing the regime of air temperature on the territory of the Volyn region. Also, the deviation of the values of the sums of positive average daily air temperatures above the specified limits (0, 5, 10, 15 °C) and the sums of effective temperatures during the observation period from the middle of the XX – the beginning of the XXI century is determined. According to observations at six meteorological stations, the periods with very high air temperature are highlighted and deviations in the duration of the vegetation period are established.

Key words: modern climate, global and regional climate change, temperature mode, agroclimatic resources, sum of positive temperatures (SPT), vegetation period.

Стаття надійшла до редколегії
13.10.2017 р.

УДК 556.51(282)

Василь Фесюк,
Інна Дем'яненко

Озера Турійського району як складники природозаповідного фонду

У статті розглянуто природні та природно-господарські передумови розвитку природно-заповідного фонду Турійського району. Обґрунтовано перспективи його розширення. Складено карту об'єктів і територій природозаповідного

фонду Турійського району. Оцінено сучасний стан природозаповідного фонду Турійського району. На сьогодні в районі є лише 15 об'єктів і територій природозаповідного фонду. Тільки для семи об'єктів природозаповідного фонду місцевого значення встановлено межі в природі. Проаналізовано охопленість озер району різними організаційними формами природозаповідання. Установлено, що лише три озера (Велике, Святе, Олександрівське) є гідрологічними заказниками місцевого значення. Запропоновано способи та заходи для ширшого включення озер до природозаповідного фонду Турійського району.

Ключові слова: Турійський район, озера району, об'єкти та території природозаповідного фонду, охопленість озер району різними організаційними формами природозаповідання.

Постановка наукової проблеми та її значення. На сучасному етапі розвитку суспільства перед ним гостро постають екологічні питання. Наявні та постійно виникаючі загрози для довкілля вже сьогодні роблять середовище існування людини все більш екстремальним. Із часом ці тенденції лише посилюватимуться. Тому зростають актуальність і суспільна потреба в охороні природи. Однією з форм охорони довкілля є заповідна справа – комплекс організаційних, правових, наукових, економічних і виховних заходів, спрямованих на збереження унікальних та типових ландшафтів чи окремих їхніх компонентів і природних об'єктів (видів рослинного й тваринного світу, насамперед рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, та занесених до Червоної книги, геологічних, водних і геоморфологічних утворень тощо) [5]. Виконання цього завдання дає змогу оптимізувати стан навколишнього середовища, покращити умови проживання й життєдіяльності людини, раціонально використовувати природну спадщину в наукових, природоохоронних, рекреаційних та інших цілях. Перспективним у плані заповідання є Турійський район, оскільки він багатий на рідкісну флору й фауну, мальовничі краєвиди, цікаве поєднання лісових, лучних, водно-болотних та озерних комплексів.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Питання формування та розвитку природно-заповідного фонду на теренах Волинської області висвітлено в працях Т. Андрієнко, О. Димшиць, І. Залеського, Ф. Зузука, З. Карпюк, І. Ковальчука, В. Коніщука, С. Кукурудзи, В. Матейчика, О. Міщенко, Т. Павловської, Н. Тарасюк, Ф. Тарасюка, В. Трохимюка, В. Тутейка, М. Химица, Л. Черчик, П. Яценка й ін. [2, 5]. Стосовно Турійського району хотілось би виділити роботи Т. Павловської, І. Ковальчука, Л. Чижевської [3] та М. Шевчука, О. Сергушка [7].

Мета й завдання статті. Мета дослідження – проведення оцінки можливості ширшого включення озер до мережі об'єктів та територій природозаповідного фонду Турійського району. У зв'язку з цим ставилися такі **завдання:** оцінити сучасний стан природозаповідного фонду Турійського району; проаналізувати охопленість озер району різними організаційними формами природозаповідання; запропонувати способи та заходи для ширшого включення озер до природозаповідного фонду Турійського району.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Територія дослідження, згідно зі схемою геоморфологічного районування [1], лежить у межах Турійсько-Оваднівського денудатійного району. Особливістю району є те, що на його просторах трапляються денудатійні форми рельєфу: хвилясті, із положистими схилами, межиріччя. Але рельєф цієї денудатійної поверхні дуже нерівний. Його характеризують то численні западини, створені ще в дольодовикову епоху, то карстові лійки, зайняті іноді озерами, то давні долини, замулені льодовиковими відкладами, зокрема озерно-льодовиковими. Поверхня Турійсько-Оваднівського району в багатьох місцях перевищує 200 м н. р. м., причому не окремими горбами, а широкими масивами, найбільшими з яких є Турійський, Оваднівський, Володимир-Волинський, Купичівський, Озютицький тощо. Ці масиви, вкриті родючими перегнійно-карбонатними ґрунтами, із давніх-давен використовувалися в рільництві. По цих масивах протікали ріки ще в дольодовиковий період; у наш час простягається Головний Європейський вододіл дуже звислою й невиразною смугою через села Бійницю – Стенжаричі – Олеськ. Поряд із вододільними денудатійними підвищеннями є значні улоговини, утворені дольодовиковими ріками та карстовими процесами, але в льодовикові епохи замулені моренними й озерними відкладами та зараз зайняті заболоченими рівнинними пониженнями. Деякі з них мають виразну форму долин (наприклад долина, у якій починається р. Турія), інші – розлогих знижень (у верхів'ях Стоходу або в районі с. Мосур) [1].

На території району нараховується 35 озер, протікає дві річки: Турія, Стохід. Найбільшою є річка Турія. Площа її водозбору складає 2900 км². Річка має 15 приток довжиною понад 10 км – 10 правих і п'ять лівих. Найбільшими з них є р. Воронка (33,7 км), р. Дурниця (28,3 км) і р. Рудка

(28,3 км). Лісистість у цілому по басейну складає 17,9 %, заболоченість – 4,22 %, розораність – 36,7 %, еродованість ріллі при цьому складає 0,28 %. Урбанізованість у басейні річки – 3,78 %. Коефіцієнт густоти річкової мережі становить 0,15–0,22 км/км². Звивистість річки – 1,22 [3].

На озерах Соминське, Величі й Пісочне побудовано бази відпочинку. Упорядковано місця для відпочинку на озерах Селище й Черепаха. Район відносно бідний на корисні копалини, добувають пісок, глину, торф. Великі можливості тут для розвитку «зеленого» туризму. Клімат району помірно континентальний. Середньорічні температури: літня – + 19 °С, зимова – -5°С. Кількість опадів становить 580–600 мм [1]. Найбільш поширеними ґрунтами в межах басейну р. Турія є дерново-підзолисті глеюваті піщані й глинисто-піщані – 21,1 % від загальної площі басейну, дерново-підзолисті глеюваті та легкосуглинкові (15,0 %) і дерново-підзолисті піщані й глинисто-піщані (12,8 %). У системі геоботанічного районування басейн р. Турія міститься в межах Середньодніпровської підпровінції Східно-Європейської провінції Європейської широколистяної області. Природна рослинність займає близько 48,42 % від загальної площі бруто. На території басейну представлено лісову (17,9 % площі басейну), лучну (28,26 %), болотну (4,22 %) та інші типи рослинності. Найбільш поширені породи в лісах басейну річки Турія – це дуб, ясен і липа (35,7 % від загальної площі басейну), а також сосна звичайна (30,5 %). Луки переважають заплавні, місцями – у поєднанні з лісами, чагарниками, болотами й сільськогосподарськими землями [5].

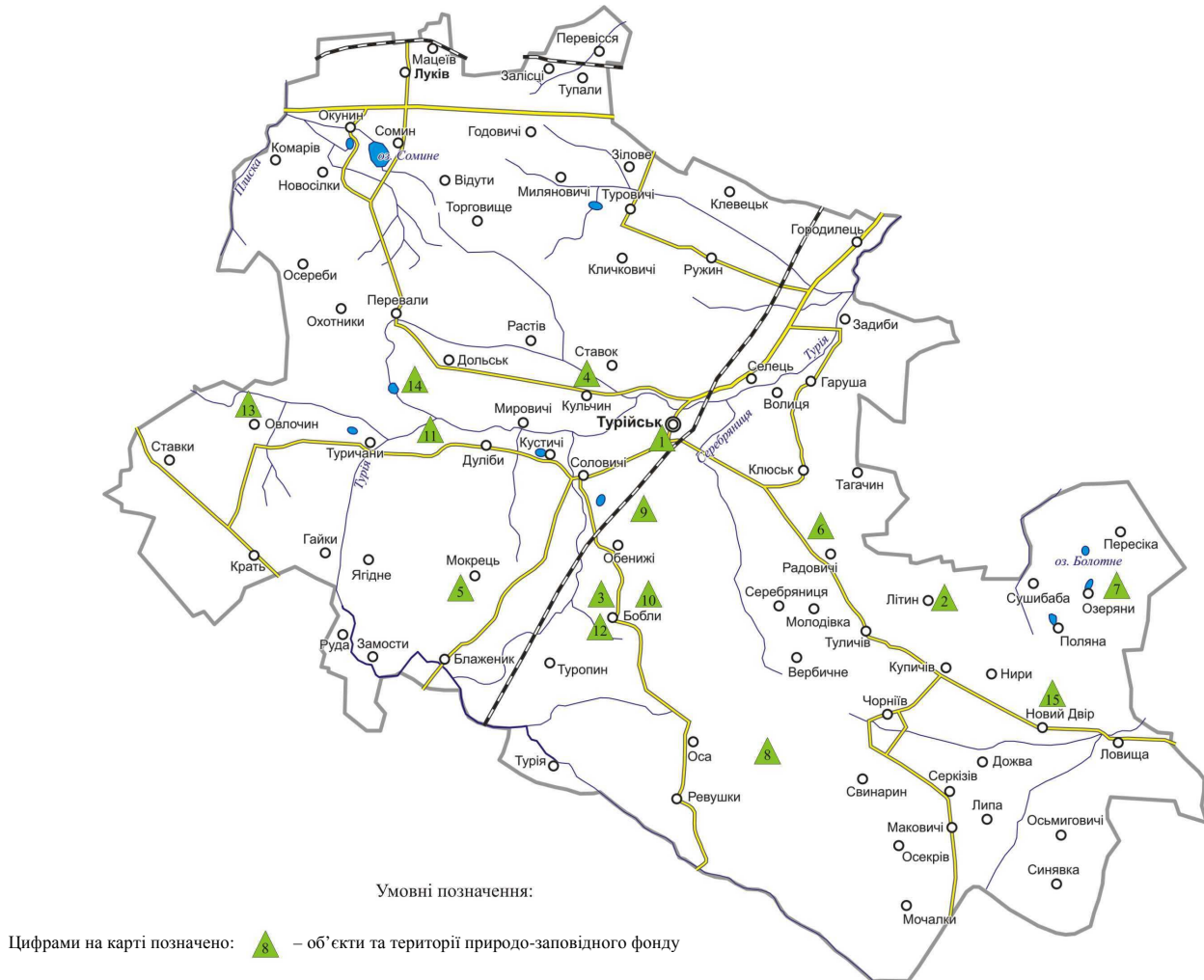
Найбільш поширені такі природні комплекси: здрові рівнини із зеленомоховими та чорничниковими сосняками з домішкою дрібнолистяних порід на дерново слабо- й середньопідзолистих ґрунтах; на південному сході району – денудаційні рівнини, складені карбонатними породами та перекриті місцями водно-льодовиковими відкладами з різнотравно-злаково-осоковими луками й дубово-сосновими лісами на дерново-карбонатних і дерново-слабопідзолистих ґрунтах; на північному сході району – кінцево-моренні гряди та горби з дубово-грабовими лісами з домішкою сосни на дерново-слабопідзолистих ґрунтах; на крайньому півдні – слабологі схили з карстовим мікрорельєфом, покриті в минулому різнотравно-злаковими луками й дубово-сосновими лісами на дерново-карбонатних ґрунтах; у долинах Турії та Стоходу поширені заболочені заплави з крупно-злаково-осоковими луками на торфовищах, частково осушені [1].

На Турійщині є чимало природних та історичних пам'яток, а Літинський парк – найкращий із п'яти пам'яток садово-паркового мистецтва, які існують на Волині. Серед усіх природозаповідних об'єктів Турійського району лише дві пам'ятки садово-паркового мистецтва (Здоров'я і Літинський) мають загальнодержавне значення (рис. 1). Усі інші об'єкти – місцевого значення. Із них – заповідне урочище місцевого значення («Бобли»), зоологічна пам'ятка природи місцевого значення («Козакова нива»), три лісові заказники місцевого значення (Кошляк Радовичівський, Мокрецький і Кульчинська соснина), п'ять загальнозоологічних заказників місцевого значення (Озерянський, Осівський, Соловичівський, «Бобли», Туричанський) і три гідрологічні заказники місцевого значення (Озеро Велике, Озеро Святе, Озеро Олександрівське) [4].

1. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Здоров'я» має площу 13,6 га, створений Указом Президента України від 20.08.1996 р. № 715/96 на території Луківської селищної ради. Природоохоронний статус надано для збереження мальовничого парку, створеного в другій половині XIX ст. У парку зростають кущі та дерева, вік деяких із них – понад 250 років [4].

2. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Літинський» має площу 8,4 га, створений рішенням облвиконкому від 11.07.1972 № 255. Розміщений на території Туличівської сільської ради, у с. Літин. На плані парк має форму прямокутника, який простягається з півночі на південь. Рельєф території рівнинний, майже плоский із нахилом у бік долини струмка. Це відповідає вимогам побудови класичної садиби, будова якої розмістилась у партерній частині парку, але до наших днів не збереглась. У парку виділяються три послідовно розміщені одна за одною частини: на початку – фруктовий сад, за ним – власне парк, у кінці – знову фруктовий сад. Кожна з цих частин відрізняється функціональним призначенням та характером насаджень. Вони чітко відділені одна від одної широкими алеями. Від входу в парк відходить головна алея, яка є основною домінантою його планування. Розміщення вікових дерев свідчить, що через парк проходила мережа прогулянкових алей і доріжок [4].

3. Зоологічна пам'ятка природи місцевого значення «Козакова нива» (0,8 га) створена за рішенням облвиконкому від 26.09.1977 № 468 у Боблівській сільській раді з метою збереження лісової ділянки мішаного лісу, де мешкають чорні лелеки, які щороку виводять своє потомство. Вони занесені до Червоної книги України й потребують ретельної охорони [2].

Рис. 1. Об'єкти та території ПЗФ Турійського району

4. Лісовий заказник місцевого значення «Кульчинська соснина» (51,7 га), створений рішенням облвиконкому від 31.10.1991 № 226 у межах Кульчинської сільської ради задля збереження цінного лісового масиву сосни звичайної, розміщеного в межах населеного пункту [4].

5. Лісовий заказник місцевого значення «Мокрецький» (898,0 га) створений розпорядженням Волинської обласної державної адміністрації від 26.05.1992 № 132 у Мокрецькій сільській раді. На території заказника наявні цінні високобонітетні насадження ясена звичайного, модрина європейської, ялини звичайної, дуба черешчатого, сосни звичайної. Це місце зростання підсніжника звичайного, цибулі ведмежої, любки дволистої. Також це місце мешкання й розмноження лелеки чорного, журавля сірого та борсука європейського, занесених до Червоної книги України [4].

6. Лісовий заказник місцевого значення «Кошляк Радовичівський» (689,0 га) створений розпорядженням Волинської обласної державної адміністрації від 26.05.1992 № 132 у Туличівській сільській раді з метою збереження цінного лісового масиву сосново-березових насаджень, що належать до лісів першої групи. Серед великої кількості рослинних угруповань росте лілія лісова (занесена до Червоної книги України), місце мешкання й розмноження різноманітних видів ссавців, птахів і плазунів.

7. Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Озерянський» (2736,0 га) створений за рішенням облвиконкому від 31.10.1991 № 226 і розміщений на теренах Озерянської сільської ради. Створений із метою збереження цінного природного комплексу, що складається із сосново-дубових, березово-осикових лісів, де мешкають та розмножуються дикі тварини: борсук, видра річкова, лелека чорний, журавель сірий, що занесені до Червоної книги України [2].

8. Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Осівський» (5137,0 га) створений розпорядженням Волинської обласної державної адміністрації від 26.05.1992 № 132 на території

Боблівської сільської ради з метою збереження цінного природного комплексу високобонітетних сосново-дубових і березово-вільхових насаджень із домішкою ясена, із густим підліском крушини, ліщини, калини та різноманітним різнотрав'ям, ягідниками, що створює сприятливі умови для мешкання й розмноження різних видів фауни, занесених до Червоної книги України: лосів, оленів, диких кабанів, козуль, борсуків та видри річкової [2].

9. Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Соловичівський» (1326,0 га) створений розпорядженням Волинської обласної державної адміністрації від 26.05.1992 № 132 на території Соловичівської сільської ради з метою охорони й збереження місць мешкання та розмноження диких видів тварин (журавля сірого й лелеки чорного), занесених до Червоної книги України, а також природного комплексу, який уключає сосново-березові насадження, із підліском ліщини, крушини, калини, акації білої та сім озер із різноманітною іхтіофауною [2].

10. Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Бобли» (432,0 га) створений розпорядженням Волинської обласної ради від 03.03.1993 № 18-р на території Боблівської сільської ради для збереження природного комплексу, що включає насадження сосни звичайної з домішкою дуба черешчатого, берези бородавчастої та вільхи клейкої, що зростають у вологій суборі, і різноманітні рослинні угруповання. Тут є сприятливі умови для розведення парнокопитних, хутрових звірів, бобрової та болотної дичини, зокрема трапляються тут лосі, дикі кабани, козулі, олені, борсуки, а також журавель сірий і лелека чорний, занесені до Червоної книги України [2].

11. Зоологічний заказник місцевого значення «Туричанський» (660,0 га) створений розпорядженням Волинської обласної державної адміністрації від 26.05.1992 № 132 на території Дулібівської сільської ради з метою охорони й збереження природного комплексу, який об'єднує високобонітетні сосново-березові насадження з домішкою вільхи чорної, осики, ялини та черешчатого дуба, де в нижньому ярусі велика чисельність чагарниково-трав'яної рослинності, зокрема лілії лісової, плавуна колючого, венериних черевичків, занесених до Червоної книги України, а також місць мешкання й розмноження диких тварин і птахів (дикі кабани, козулі, зайці, білки, велика чисельність співучих птахів і борової дичини) [4].

12. Заповідне урочище місцевого значення «Бобли» (25,4 га) створене рішенням Волинської обласної ради від 09.12.1998 № 4/3 на території Боблівської сільської ради задля збереження цінного природного комплексу, типового для лісових насаджень Поліської зони Волині, який представлений високопродуктивними дубовими насадженнями з домішкою вільхи чорної, граба, берези, сосни [2].

13. Гідрологічний заказник місцевого значення «Озеро Велике» (16 га) створений розпорядженням Волинської обласної ради від 03.03.1993 № 18-р на території Овлочинської сільської ради. Охороняється озеро карстового походження глибиною понад 20 м, місце розмноження численної орнітофауни [7].

14. Гідрологічний заказник місцевого значення «Озеро Святе» (19,2 га) створений за рішенням Волинської обласної ради від 30.05.2000 № 12/3 на території Дольської сільської ради. Під охороною перебуває озеро карстового походження глибиною 4,5 м, оточене лісом, частково замулене, місце гніздування багатьох видів птахів, трапляється видра річкова [3].

15. Гідрологічний заказник місцевого значення «Озеро Олеандра» (31,4 га) створений рішенням Волинської обласної ради від 30.05.2000 № 12/3 на території Новодвірської сільської ради. Охороняється озеро карстового походження глибиною 11 м із чистою прозорою водою, де трапляється вугор річковий [7].

Аналізуючи сучасний стан природозаповідних об'єктів, потрібно відзначити, що лише для семи об'єктів ПЗФ місцевого значення встановлено такі межі [3]: лісовий заказник «Кошляк Радовичівський»; гідрологічні заказники «Озеро Святе», «Озеро Велике»; загальнозоологічні заказники «Соловичівський», «Озерянський»; заповідне урочище «Бобли»; зоологічна пам'ятка природи «Козакова нива». Проекти відведення земель для природоохоронних об'єктів не розроблені. В основному ПЗФ району представлений лісовими й загальнозоологічними заказниками, а також парками-пам'ятками садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення. Водночас питанням охорони озер приділено дуже мало уваги: створено лише три гідрологічні заказники місцевого значення, а також частково під охороною перебуває сім озер у загальнозоологічному заказнику місцевого значення «Соловичівський».

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Аналіз природозаповідного фонду Турійського району засвідчив недостатність охоплення озер району різними формами природозаповідання.

Водночас у межах району міститься 35 природних озер, що становить 13 % водойм такого типу на Волині. Особливість озер району – те [7], що чотири озера розміщені в басейні Західного Бугу й підпадають під водозбірний басейн Вісли та Балтійського моря, а 31 перебуває в басейні річки Прип'ять і відповідає водозбору Дніпра й Чорного моря. Територіально розміщення озер характеризується кучними групами з північного заходу на південний схід уздовж уявної лінії через населені пункти Комарів-Дольськ-Соловичі-Радовичі-Озеряни. Таке їх розміщення пов'язане з геологічними процесами часів дніпровського зледеніння, що спричинило карстова походження озер уздовж зазначеної лінії. У груповому відношенні виділяються озера бузької групи (Овлочинської – біля с. Овлочин) [7] – Мале, Велике, Неретва; північної – Окунин, Сомин; західної (Дольської – навколо с. Дольськ) – Дольське, Святе, Бабино, Городжене, Охотники, Мишно, Туричанське, без назви біля с. Растів; центральної (Турійської – нижче районного центра смт Турійськ) – Кустичі, Селище, Турійське, Клюське, Черепаха, Кошлякоко, Рудно, Батинське, Тагачинське, Велище, Батинське; східної (Озерянської – вище від с. Озеряни) – Пересіка, Гнильбище, Панське-І, Погоріле, Бережисте, Болотне, Озерянське, Пісочне, Переверське, Щуче, Зміїнець.

Отже, виходячи з оцінки лімнологічної цінності озер району, доцільно розширювати мережу об'єктів і територій ПЗФ району, призначених для охорони озер. Найбільш перспективними територіями для розширення нам видається схід Турійського району, де розміщена озерянська група озер. Тут у перспективі може бути створений регіональний ландшафтний парк, а можливо, і національний природний парк для охорони унікальних озер. Також об'єктом для першочергового заповідання, на нашу думку, є оз. Сомино – перлина серед турійських озер, одне з найглибших і найвідоміших озер Волинської області.

Джерела та література:

1. Атлас Волинської області / [відп. ред. Ф. В. Зюзук]. – Москва : Комітет геодезії і картографії СРСР, 1991. – 42 с.
2. Природозаповідні об'єкти і території Турійського району [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pzf.land.kiev.ua/pzf-obl-3.html>
3. Павловська Т. С. Сучасний стан природно-заповідної мережі басейну р. Турія / Т. С. Павловська, І. П. Ковальчук, Л. Т. Чижевська // Фізична географія та геоморфологія. – 2013. – Вип. 1(69). – С. 44–53.
4. Природозаповідний фонд Турійського району [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3D>.
5. Сучасний екологічний стан та перспективи екологічно безпечного стійкого розвитку Волинської області : кол. моногр. / В. О. Фесюк [та ін.] ; ред. В. О. Фесюк. – Київ : ТОВ «Підприємство «Ві Ен Ей», 2016. – 316 с.
6. Химин М. Природно-заповідний фонд Волинської області / М. Химин, В. Тутейко, О. Грицай ін. – Луцьк : Інціал, 1999. – 48 с.
7. Шевчук М. Й. Природно-ресурсний потенціал озерних екосистем Турійського району Волинської області / М. Шевчук, О. Сергушко // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Екологія. – 2016. – № 7. – С. 102–106.

References

1. Atlas Volynskoi oblasti / [vidp. red. F. V. Zuzuk]. – M. : Komitet heodezii i kartohrafii SRSR, 1991. – 42 s.
2. Pryrodozapovidni ob'iekty i terytorii Turiiskoho raionu. – Rezhym dostupu : <http://pzf.land.kiev.ua/pzf-obl-3.html>
3. Pavlovska T. S. Suchasnyi stan pryrodno-zapovidnoi merezhi baseinu r. Turiiia / T. S. Pavlovska, I. P. Kovalchuk, L. T. Chyzhevskia // Fizychna heohrafiia ta heomorfolohiia. – 2013. – Vyp. 1(69). – S. 44–53.
4. Pryrodozapovidni fond Turiiskoho raionu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3D0%BE%>.
5. Suchasnyi ekolohichni stan ta perspektyvy ekolohichno bezpechnoho stiikoho rozvytku Volynskoi oblasti : kolektyvna monohrafiia / V. O. Fesiuk [ta in.] ; red. V. O. Fesiuk. – K. : TOV «Pidpryiemstvo «Vi En Ei», 2016. – 316 s.
6. Khymyn M. Pryrodno-zapovidnyi fond Volynskoi oblasti / M. Khymyn, V. Tuteiko, O. Hrytsai in. – Lutsk : Initsial, 1999. – 48 s.
7. Shevchuk M. I. Pryrodno-resursnyi potentsial ozernykh ekosystem Turiiskoho raionu Volynskoi oblasti / Mykhailo Shevchuk, Oleksandr Serhushko // Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Ekolohiia. – 2016. – № 7. – S. 102–106.

Фесюк Василий, Демяненко Инна. Озера Турийского района как составляющие природозаповедного фонда. В статье рассматриваются природные и природно-хозяйственные условия развития природно-заповедного фонда Турийского района. Обоснованы перспективы его расширения. Составлена карта объектов и территорий природозаповедного фонда Турийского района. Оценено современное состояние природозаповедного фонда Турийского района. На сегодня в районе существуют только 15 объектов и территорий природо-заповедного фонда. Только для семи объектов природно-заповедного фонда местного значения установлены границы в натуре. Проанализирована охваченность озер района различными формами природозаповедывания. Установлено, что только три озера (Великое, Святое, Александровское) – гидрологические заказники местного значения. Предлагаются пути и мероприятия для более широкого включения озер в природозаповедный фонд Турийского района.

Ключевые слова: Турийский район, озера района, объекты и территории природозаповедного фонда, охваченность озер района различными организационными формами природозаповедывания.

Fesyuk Vasyi, Demyanenko Inna. Lakes of Turiysk District as Components of Nature Reserve Fund. The article considers the natural and natural-economic conditions for the development of the nature reserve fund of the Turiysk district. The prospects of its expansion are justified. A map of the objects and territories of the nature reserve fund of the Turiysky district is prepared. The current state of the nature reserves of the Turiysky district is estimated. Today there are only 15 objects and territories of the nature reserve fund in the region. Only for 7 objects of the nature reserve fund of local importance are the boundaries in kind. The coverage of the lakes of the district with various organizational forms of nature preservation is analyzed. It is established that only 3 lakes (Velyke, Sviate, Olexandrivske) are hydrological reserves of local significance. Ways and measures for the inclusion of lakes in the nature reserves of the Turiysk district are proposed.

Key words: Turiysk district, lakes of the district, objects and territories of the nature reserve fund, the coverage of the lakes of the district with various organizational forms of nature preservation.

Стаття надійшла до редколегії
14.10.2017 р.